

ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ

Ασκήσεις

Αναστασία Μαρκομιχελάκη

Τμήμα Φιλολογίας

Α.Π.Θ.

Άδειες Χρήσης

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons. Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα. Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.

Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα

Ενότητα 1η: Εισαγωγή στην Κρητική Λογοτεχνία4

Ενότητα 2η: Βιτσέντζος Κορνάρος. Εισαγωγικά στη *Θυσία του Αβραάμ*.....4

Ενότητα 3^η- 4η: Σχολιασμός αποσπασμάτων της *Θυσίας του Αβραάμ*.....4-7

Ενότητα 5^η-12η: Εισαγωγικά στον *Ερωτόκριτο*. Σχολιασμός του έργου. Ο *Ερωτόκριτος* και ο γραπός / προφορικός πολιτισμός.....7-10

1η ενότητα: Εισαγωγή στην Κρητική Λογοτεχνία

1. Αντιστοιχίστε τους ποιητές με την υποπερίοδο στην οποία ανήκουν:

Χορτάσης

Σαχλίκης

Πρώιμη Κρητική Λογοτεχνία

Σκλάβος

Μπουνιαλής

Κορνάρος

Κρητική Λογοτεχνία της ακμής

Μπεργαδής

Φόσκολος

2η ενότητα: Βιτσέντζος Κορνάρος. Εισαγωγικά στη *Θυσία του Αβραάμ*

1. Ποια στοιχεία μάς δίνει ο ποιητής για τον εαυτό του στο τέλος του *Ερωτόκριτου*, και πώς αυτά μπορούν να συνδυαστούν με το ιστορικό πρόσωπο του Βιτσέντζου Κορνάρου, γιου του Ιακώβου;
2. Πώς βοηθά τους φιλόλογους-μελετητές της Κρητικής Λογοτεχνίας το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας;
3. Από τους σύγχρονους εκδότες της *Θυσίας του Αβραάμ*, ποιοι αποδέχονται και ποιοι όχι την απόδοσή της στον Βιτσέντζο Κορνάρο;
4. Πώς διαφοροποιείται ο τρόπος εργασίας του Κρητικού ποιητή της *Θυσίας* από τον συγγραφέα του ιταλικού προτύπου; Περιγράψτε ως παράδειγμα την εξέλιξη της ψυχολογικής κατάστασης του Αβραάμ.

3η και 4η ενότητα: Σχολιασμός αποσπασμάτων της *Θυσίας του Αβραάμ*

1. Στο απόσπασμα από τη *Θυσία του Αβραάμ* που ακολουθεί (το οποίο δεν περιλαμβάνεται στα διδαγμένα στο μάθημα), ασκηθείτε στον εντοπισμό και την αναγνώριση ρητορικών σχημάτων (σχημάτων λόγου), στην αναγνώριση πλούσιων ομοιοκαταληξιών, στην περιγραφή της ψυχολογικής κατάστασης του ήρωα και στον σχολιασμό της λέξης «προθυμερά»:

ΑΒΡΑΑΜ: Οιμέ τον κακορίζικο, οιμέ τον κακομοίρη,
τον πονεμένο γέροντα, τον πρικαμένο κύρη.
Απάνω στσι καημούς καημός και εις τσι πρίκες πρίκα
και προς τα πρώτα βάσανα άλλα πάλι μ' ευρήκα.
Ο Ισαάκ απόφαση εδόθη ν' αποθάνει 205
και τώρα πάλι ο Αβραάμ και τη γυνή του χάνει.
Ελόγιαζά το κι ήλεγα, σαν τση το φανερώσω,
χάνω τη κι ανημπόρετον είναι να τη γλυτώσω.
Ας είχα μάτια σκοτεινά, αυτιά να μη φουκρούμαι 210
κι ας είχα σιδερή καρδιά στον πόλεμον οπού 'μαι,
να μη θωρώ το γίνεται, να μη γρικώ τον πόνο,
τον Κύριο να φκαριστώ, το χρέος να πλερώνω.
Μα 'χει κι η σάρκα μερτικό και το δικό τση θέλει,
κι ας σκορπιστούν ωσάν καπνός τα σκοτεινά μου μέλη.
Τη σάρκαν οπού μου 'δωκες, Πλάστη και Ποιητή μου, 215
άσ' τηνε να θαραπαγεί εις τη γανάκτησή μου.
Η όρεξη κι ο λογισμός είναι να σου δουλεύει,
τα σφάλματα τση σάρκας μου και βάρη να γιατρεύει.
Μη στέκω πλιο να καρτερώ, το χρεός μου ας πλερώσω
κ' ό,τι μου 'ζήτηξε ο Θεός προθυμερά ας του δώσω. 220

2. Τα παρακάτω αποσπάσματα της *Θυσίας* περιλαμβάνονται σε αυτά που παρουσιάστηκαν στο μάθημα. Απαντήστε τα ερωτήματα που ακολουθούν το καθένα:

α. Αβράαμ, δεν είναι πλιο καιρός να χώνεις τα κουρπά σου·

τα μάτια σου το μολογού το βάρος τση καρδιάς σου.
Βαρύ **μαντάτο** και πρικό θες έχει γρικημένα·
πε το λοιπόν και μη δειλιάς, θαρρέψου μού το εμένα.
Πε το και σκιάς παρηγοριά εγώ σου θέλω δώσει,
αν η βουλή μου παραμπρός δεν ημπορεί να σώσει.
Κι απάλυνε στα λόγια μου κι άσ' τη σκληριά την τόση,
δώσ' θέλημα τση γλώσσας σου να μου το φανερώσει.
Η σάρκα μου είναι σάρκα σου, η καρδιά μου είναι καρδιά σου,
δικά μου είναι τα πάθη σου, οι πόνοι κι η πρικιά σου.

- Σε ποιο πρόσωπο ανήκει το παραπάνω απόσπασμα; Πώς περιγράψαμε το πρόσωπο αυτό στο μάθημα; Με αφορμή τη χρήση της εδώ, σχολιάστε το περιεχόμενο και τη λειτουργία της λέξης «μαντάτο» γενικά στο έργο.

β. Όφου, με ποιαν αποκοτιά να δυναστείς να σφάξεις
τέτοιο κορμί ακριμάτιστο και να μηδέν τρομάξεις;
Θέλεις το να σκοτεινιαστού τα μάτια σου, το φως σου,
και να νεκρώσει το παιδί, να ξεψυχήσει ομπρός σου;
Με ποιας καρδιάς απομονή ν' ακούσεις τη φωνή του,
όντα ταραξει ωσάν αρνί ομπρός σου το κορμί του;
Όφου, παιδί τσ' απακοής, πού μέλλεις να στρατέψεις,
΄ς ποιον τόπο σ' εκαλέσασι να πας να ταξιδέψεις;
Κι ώς πότε να σε καρτερεί ο κύρης κι η μητέρα,
ποιαν εβδομάδα, ποιον καιρό, ποιο μήνα, ποιαν ημέρα;

- Με αφορμή το παραπάνω απόσπασμα, συζητήστε πώς παρουσιάζεται ο θάνατος ως ταξίδι στην ελληνική λαϊκή παράδοση.

γ. Και πού με κρίζεις, κύρη μου, να 'ρθω να γονατίσω,
 'ς ποιο γάμο, 'ς ποια ξεφάντωση, και λες μου μη σ' αργήσω;
 [...]

Δεν είναι πλιο μετάθεση, δεν είναι ελεημοσύνη;
 Απείτις έτσι τ' όρισεν ο Κύριος οπού κρίνει,
 μια χάρη μόνο σου ζητώ στον αποχωρισμό μου:
 να μη θελήσεις άπονα να κόψεις το λαιμό μου·
 μα σφάξε με κανακιστά, σιργουλιστά κι αγάλια,
 για να θωρείς τα δάκρυα, ν' ακούς τα παρακάλια.

- Σε ποιο πρόσωπο ανήκει το παραπάνω απόσπασμα; Πώς περιγράψαμε το πρόσωπο αυτό στο μάθημα; Με αφορμή το απόσπασμα, συζητήστε πώς παρουσιάζεται ο θάνατος ως γάμος στην ελληνική λαϊκή παράδοση.

5η – 12η ενότητα: Εισαγωγικά στον *Ερωτόκριτο*, Σχολιασμός αποσπασμάτων του έργου, Ο *Ερωτόκριτος* και ο προφορικός / γραπτός πολιτισμός

- Υποθέστε ότι καλείστε να διδάξετε τα ακόλουθα αποσπάσματα (1-3) του *Ερωτόκριτου*, που δεν διδάχτηκαν στην τάξη. Τα θέματα που ακολουθούν κάθε απόσπασμα, τα οποία συζητήθηκαν στο μάθημα, θα σας βοηθήσουν να οργανώσετε την παρουσίαση. Χρειάζεται να έχετε υπόψη σας την αναλυτική περίληψη του έργου, για να εντάξετε τα αποσπάσματα στο σωστό σημείο.

1. ΠΟΙΗΤΗΣ: Χαρίδημος εκράζετο, αντρεία και χάρην έχει,
 και πάντα, εκεί που πολεμά, στράφτει, βροντά και βρέχει·

σπίθες σιδέρω, αίμα κορμιών εβγάνει, όπου μαλώση, 755
 και βροντισμούς και ταραχές η δύναμή του η τόση.
 Είχε κι αυτός στην κεφαλήν ένα κερί σβημένο·
 τον Άνεμον ανάδια του ήδειχνε φουσκωμένο
 και τον καημό του τον πολύ, τη λαύρα που τον κρίνει,
 με γράμματα αποκατωθιό λέγει και ξεδιαλύνει: 760
 «Κείνη η φωτιά που μου 'φεγγε πλιο λάμψη δε μου δίδει·
 κι Άνεμος μου την ήσβησε, κ' εδά 'μαι στο σκοτίδι».
 Πολλοί τον εγνωρίζασι πεζοί και καβαλάροι·
 φωνιάζουν: «Εδά επρόβαλε της Κρήτης το λιοντάρι·
 τούτος είν' ο Χαρίδημος κι από την ώρα εκείνη 765
 οπού 'χασε το ταίρι του, ολόμαυρος εγίνη·
 κι α ζήση χρόνους εκατό, πλιο του δε θε ν' αλλάξη,
 πειδή κ' η Μοίρα του ήθελε, έτσι να τον πειράξη».

- Επικεντρώστε τον σχολιασμό σας στα παρακάτω σημεία:

α) Από ποιο μέρος του έργου προέρχεται το παραπάνω απόσπασμα; Ποια είναι η ιστορία του Κρητικού Χαρίδημου και πώς αυτή συνδέεται με το έμβλημα της περικεφαλαίας του; (στ. 761-2). Γιατί ο Χαρίδημος έχει χαρακτηριστεί ως το «alter ego» του Ρωτόκριτου;

β) Εντοπίστε και εξηγήστε 2 ρητορικά σχήματα που υπάρχουν στο απόσπασμα.

γ) Αναγνωρίστε τις ομοιοκαταληξίες των διστίχων 753-4 και 765-6. Στο δεύτερο απ' αυτά, κάντε επίσης μετρική ανάλυση.

δ) Σχολιάστε σύντομα το ρόλο της Μοίρας στον *Ερωτόκριτο*.

2. ΠΟΙΗΤΗΣ: Τούτα ν' ακούη η Αρετή, έσειε την κεφαλή τση

και λέγει, εκείνο το γροικά, κάνει το μοναχή τση·
 και τση Φροσύνης τη βουλή πλιο δεν τήνε γυρεύγει,
 τον Έρωτα έχει δάσκαλο κ' εκείνος τσ' αρμηνεύγει.
 Και δίχως άλλο εβάλθηκε βαθιά να θεμελιώση
 τον πόθο της, κι ό,τί 'γραψε δε θέλει πλιο να λειώση,
 γιατί το γράμμα στην καρδιάν είναι διχώς μελάνι
 και δε μπορεί πλιο να λειωθή παρά όντεν αποθάνη.

1125

ΑΡΕΤΟΥΣΑ: «Κι απόψε ν' αρραβωνιαστώ βούλομαι μετά κείνο,

να 'ν' άντρας μου και ταίρι μου κι άλλης δεν τον αφήνω·
 κι όρκο φρικτό ν' αμνόξωμε και πάντα να κρατούμε
 τον πόθο μας αμάλαγον ό,τι καιρό κι α ζούμε·
 και του κυρού μου να το πω, σε παντριά ά με σφίξη,
 πως μ' άλλον άντρα δε μπορεί, δε μοιάζει να με σμίξη,
 γιατί ήταξα του Ρώκριτου σύντροφο να τον κάμω
 και χίλιοι χρόνοι ανέ διαβού, μ' άλλο δε θέλω γάμο».

1130

1135

- Επικεντρώστε τον σχολιασμό σας στα παρακάτω σημεία:

α) Από ποιο μέρος του έργου προέρχεται το παραπάνω απόσπασμα; Αιτιολογήστε με βάση αυτό το απόσπασμα τον χαρακτηρισμό ότι «η Αρετούσα δεν είναι ένα απλό σύμβολο ερωτικής πίστης, αλλά ένα θερμό ανθρώπινο πλάσμα, αιχμάλωτο ενός έμμονου πάθους» (D. Holton).

β) Εντοπίστε και εξηγήστε 2 ρητορικά σχήματα που συνδέονται με την ερωτική αγάπη.

γ) Αναγνωρίστε τις ομοιοκαταληξίες των διστίχων 1129-30 και 1125-6. Στο δεύτερο απ' αυτά κάντε επίσης μετρική ανάλυση.

δ) Πώς εκφράζεται το *πρέπον* στα παραπάνω λόγια της Αρετούσας;

3. ΠΟΙΗΤΗΣ: Πόσά 'δεν ο Ρωτόκριτος, και πάλι δε χορταίνει, εις τη φτωχή την Αρετή πως ήτο μπιστεμένη, και πάλι θε να καλοδή και θε να την πειράξη, αν είναι κι αγαπά τονε γή λογισμό αν αλλάξη. 'Αδικον είν', Ρωτόκριτε, ετούτα να τα κάνης, βλέπε μ' αυτάνα έτσ' άδικα να μην την αποθάνης.	720
Θωρείς τη πώς ευρίσκεται, μ' ακόμη δεν πιστεύγεις· ίντ' άλλα μεγαλύτερα σημάδια τσή γυρεύγεις; Τα πλούτη και την αφεντιάν αρνήθηκε για σένα, παντά 'ν' τα χείλη της πρικιά, τα μάτια της κλαημένα· ζει με τσι κακοριζικιές, θρέφεται με τους πόνους και μες στη βρωμερή φλακήν εδά 'χει πέντε χρόνους.	725
Τσι προξενιές τω βασιλιών αρνήθη και τα πλούτη κι ο κύρης της τσ' οργίστηκε στην αφορμήν ετούτη κι ακόμη θε να τήνε δης και δεν τήνε κατέχεις; Αν την πειράζης πλιότερα, κρίμα μεγάλον έχεις. Καλά το λεν οι φρόνιμοι, η αγάπη φόβο φέρνει κ' εις ένα πράμα οπού αγαπά χίλιες φορές γιαγέρνει.	730
	735

- Επικεντρώστε τον σχολιασμό σας στα παρακάτω σημεία:

α) Από ποιο μέρος του έργου προέρχεται το παραπάνω κομμάτι; Πώς σας βοηθά αυτό το απόσπασμα να αιτιολογήσετε τη γνώμη ότι πραγματική πρωταγωνίστρια του έργου είναι η Αρετούσα και όχι ο Ρωτόκριτος;

β) Εντοπίστε και εξηγήστε 2 ρητορικά σχήματα που υπάρχουν στο απόσπασμα.

γ) Αναγνωρίστε τις ομοιοκαταληξίες των διστίχων 719-720 και 733-4. Στο πρώτο απ' αυτά κάντε επίσης μετρική ανάλυση.

δ) Έχει σχολιαστεί στη βιβλιογραφία ότι στον *Ερωτόκριτο* ο αφηγητής («Ποιητής») κάποτε παρεμβαίνει στην αφήγησή του και σχολιάζει καταστάσεις και συμπεριφορές των ηρώων. Εντοπίστε και συζητήστε την παρέμβασή του που υπάρχει στο απόσπασμα.